

FJALLSKILAREGLUGERÐ

fyrir Strandasýslu.

I. KAFLI

Um stjórn fjallskilamála.

1. gr.

Sýslunefnd Strandasýslu hefur á hendi yfirstjórn allra fjallskilamála innan takmarka sýslunnar. Hún sker úr öllum ágreiningi milli hreppsnefnda út af fjallskilamálum. Sömuleiðis heyra undir hana allar kærur og kröfur á hendur hreppsnefndum og hreppsstjórum varðandi fjallskilamál. Enn fremur geta einstakir menn komið sér saman um að leggja slík mál undir úrskurð sýslunefndar.

2. gr.

Hreppsnefndir hafa á hendi stjórn og framkvæmdir á fjallskilamálum, hver í sínum hreppi eða í samlögum, ef svo hagar til.

Hreppsnefndir geta gert nánari ákvarðanir um fjallskil í einstökum atriðum, þó má eigi þar með raska reglugerð þessari.

II. KAFLI

Um mörk og markaskrár.

3. gr.

Sérhver fjáreigandi er skyldur til að hafa skýrt eyrnamark á fé sínu. Aðfengið fé skal hann marka upp undir eyrnamark sitt eða brennimerkja þær kindur, sem hyrndar eru, en festa málmplötu með skýru eignarmerki í eyrun á kollóttu fé.

4. gr.

Sýslunefndin skal láta prenta markaskrá sýslunnar fimmta hvert ár, þegar ártalið stendur á hálfum eða heilum tug, og skal útgáfu og útsending lokið fyrir 30. ágúst það ár, sem skráin kemur út. Undirbúning að söfnun marka skal hefja í byrjun þess árs, sem skráin kemur út, og vera lokið fyrir lok aprílmánaðar.

Sýslunefndin kys mann, er sér um útgáfu, undirbúning, röðun og prentun skrárinnar. Greiða skal hver markeigandi gjald það, er sýslunefndin ákveður fyrir innfærslu marksins í skrána, og skal gjaldinu varið til greiðslu kostnaðar við söfnun marka, skráning og prentun. Hreppsnefndir annast söfnun marka, hver í sínum hreppi. Ef gjaldið nemur meiru en kostnaði þessum, rennur afgangurinn í sýslusjóð, en hrökkvi gjaldið eigi, greiðist það, er á vantar, úr sýslusjóði.

5. gr.

Nú flyzt maður inn í sýsluna, og skal hann þá tilkynna mark sitt hreppsnefndum sýslunnar. Þeir, sem vanrækja að láta prenta mark sitt í markaskrá sýslunnar, mega búast við, að með fé þeirra verði farið sem óskilafé.

6. gr.

Brennimörk hreppanna eru þessi:

Str. 1 fyrir Bæjarhrepp,

Str. 2 fyrir Óspakseyrarhrepp,

Str. 3 fyrir Fellshrepp,

Str. 4 fyrir Kirkjubólshrepp,
 Str. 5A fyrir Hólmavíkurhrepp,
 Str. 5 fyrir Hrólfbergshrepp,
 Str. 6 fyrir Kaldrananeshrepp,
 Str. 7 fyrir Árneshrepp.

32

15. febr.

III. KAFLI

Um notkun uppreksturslands.

7. gr.

Hreppsnefnd í hverjum hreppi skal annast, að þeir fjáreigendur, sem ekki hafa nægilegt upprekstursland fyrir sig, fái upprekstur annars staðar, þar sem fjalllendi er nægilegt í hreppnum, og skal hún því jafna fénu niður í löndin að rétttri tillölu. Hver fjáreigandi er skyldur til að reka geldfé sitt á fjall samkvæmt ráðstöfun hreppsnefndarinnar, nema hann hafi útvegað sér sjálfur upprekstursland í öðrum hreppi, en þá er hann skyldur til að tilkynna það landeiganda þeim, er honum bar upprekstur hjá, í síðasta lagi 10. maí, ella gjaldi honum uppreksturstoll.

8. gr.

Til þess að framkvæma ákvæði 7. gr. skal hver hreppsnefnd semja reglur um notkun uppreksturslands, þegar er reglugerð þessi öðlast gildi.

9. gr.

Allir fjáreigendur, sem að dómi hreppsnefndar skortir land til sumarbeitar fyrir fé sitt, skulu greiða upprekstursgjald til sveitarsjóðs, er síðan greiðir hagatoll til þeirra landeigenda, sem upprekstur leyfa eða fyrir verulegum ágangi verða. Skal hreppsnefnd ákveða gjald þetta innansveitar. Þar sem svo hagar til, að afréttir eru í eign eins eða fárra manna, ákveður hreppsnefnd gjaldið í samráði við þá og getur falið þeim innheimtuna sjálfum. Þó er þeim, er upprekstursland vantar, heimilt að útvega sér það sjálfum, ef hann tilkynnir það hreppsnefnd fyrir 1. maí ár hvert. Upprekestursgjald skal vera 30 aurar fyrir hverja kind eða eftir því, sem hreppsnefnd kann að ákveða, og greiðist fyrir 1. október eftir á.

10. gr.

Nú liggja saman sumarhagar og verður einn fyrir ágangi frá öðrum á heimalönd sín eða afrétti, og á þá sá, sem fyrir ágangi verður, kröfu á hendur hinum fyrir uslagjaldi eða hagatolli, miðað við tölu ágangsfjárins, eins og hún reynist í haustréttum, nema öðruvísi sé um samið, þó ekki meira en 30 aurar fyrir hverja kind.

11. gr.

Rétt er þeim, sem biður usla á engjum sínum af upprekstursfé, að kæra það fyrir hreppsnefnd, og getur hann skotið máli sínu til fullnaðarúrskurðar sýslunefndar, ef ekki næst samkomulag.

IV. KAFLI

Um fjallskil.

12. gr.

Tvær skulu fjallgöngur á hausti. Fyrri leitardagur skal vera mánudagur í 22. viku sumars, nema hreppsnefndin mæli öðruvísi fyrir, og skal rétta sjálfan leitaraginn, nema í Staðarrétt, Skarðsrétt og Árnesrétt. Þar skal að jafnaði rétta að

32 morgni, þriðjudaginn næstan eftir. Annar leitarðagur skal vera viku síðar eða eftir 15. febr. því, sem hreppsnefnd ákveður hverju sinni, svo getur hreppsnefnd og ákveðið fleiri leitir, eftir því sem þurfa þykir.

13. gr.

Fjallskilaskyldur er hver fjáreigandi. Hver ábúandi eða húsráðandi, sem fé á, er einnig fjallskilaskyldur fyrir hjú sín og börn, eigi þau fé, og fyrir aðra, er hann kann að hafa tekið fé af til uppreksturs úr öðrum hreppum. Lausamenn og húsmenn gera fjallskil fyrir það fé, sem þeir eiga.

Nú hagar svo til, að sauðfjárbú er ekki rekið á jörð, jafnvel þótt í ábúð sé, og gengur hjörð óviðkomandi manna í landi jarðarinnar, og skal þá hreppsnefndin í þeim hreppi, sem fjáreigendur búa í eða eru í réttarfélagi með, sjá um, að landið sé hreinsað sauðlaust á lögboðnum leitarðögum.

14. gr.

Hreppsnefnd skal leggja fjallskilakostnað, hlutfallslega eftir fjárfjölda, á hvern þann mann í hreppnum, sem sauðkindur á, nema hann sé í réttarfélagi í öðrum hreppi. Nú er fjáreigandi í réttarfélagi í öðrum hreppi, og er hann þá fjallskilaskyldur þar. Heimilt er hreppsnefnd að meta allan fjallskilakostnað til peningaverðs og jafna honum niður á allar sauðkindur í hreppnum eða réttarfélaginu. Þegar fjallskil einhvers nemur hálfu dagsverki, á hreppsnefnd heimtingu á, að hann leggi mann til fjallskila, ef þörf krefur.

Sá, er notar land utan hrepps fyrir fénað sinn eða nokkurn hluta hans, skal hafa tilkynnt það hreppsnefndinni í þeim hreppi, þar sem hann á heima, áður en 12 vikur eru af sumri, og er hann þá undanþeginn fjallskilum þar fyrir þennan fénað.

15. gr.

Hlutaðeigandi hreppsnefnd skal árlega í tæka tíð semja fjallskilaseðil, þar sem hún fyrirskipar, hvernig fjallgöngum og heimalandsleitun skuli hagað. Skal hún útnefna einn eða fleiri leitarstjóra í hreppnum, sem stjórni göngum leitarmanna og annist, að allt fari skipulega og vel fram.

16. gr.

Í fjallleitum skal öllu fé safnað til lögréttar úr uppreksturslöndum. Hreppsnefnd getur bannað sundurdrátt á bæjum og ákveðið, að allt fé úr heimalöndum skuli rekið til réttar, ef nauðsyn ber til. Rísi ágreiningur út af þessu, skulu hlutaðeigendur hlíta úrskurði sýslunefndar.

17. gr.

Leitarstjóri skal hlífðarlaust tilkynna hlutaðeigandi hreppsnefnd alla óhlýðni gegn fyrirskipunum sínum, en hreppsnefndin kærir slíkt til sekta, svo og alla aðra skylduvarrækt með tilliti til fjallskila.

V. KAFLI

Um réttarhöld og meðferð óskilafjár.

18. gr.

Ein eða tvær skulu lögréttir vera fyrir hvern hrepp á þeim stöðum, sem hér segir:

Í Bæjarhreppi að Grænumýrartungu og Kollsá.

Í Óspakseyrarlandi að Óspakseyri.

Í Fellshreppi að Felli.
 Í Kirkjubólshreppi að Kirkjubóli.
 Í Hólmavíkurhreppi að Víðidalsá.
 Í Hrólfbergshreppi að Stað.
 Í Kaldrananeshreppi að Skarði.
 Í Árneshreppi að Árnesi.

32

15. febr.

19. gr.

Valdi bygging lögréttar grasnámi eða jarðusla, skal, ef þess verður krafizt, koma fullt endurgjald úr sveitarsjóði hlutaðeigandi hrepps eftir mati dómkvaddra manna.

20. gr.

Hreppsnefndir skulu sjá um, að fjárréttir séu í góðu standi, og skulu dilkar svo rúmgóðir, að enginn þurfi að hleypa fé út, fyrr en drætti er lokið. Í þeim lög-réttum, þar sem utanhreppsmenn eiga von á töluverðum fénaði, skulu þeir hlaða upp hæfilega stóra dilka eftir nánari fyrirmælum hlutaðeigandi hreppsnefndar. Hver ábúandi eða húsráðandi, sem fé á, er skyldur að vinna við að koma upp eða gera við rétt, samkvæmt fyrirmælum hreppsnefndar. Allur kostnaður, er af þessu leiðir, jafnast niður á hreppsúa í hlutfalli við sauðfjáreign þeirra.

21. gr.

Oddviti hreppsnefndar skal ávallt vera viðstaddur réttarhaldið eða annar, er hann til þess kveður, til þess að hafa umsjón með því, að allt fari vel og skipulega fram, og eru því allir, sem vinna ber að réttarhaldinu, skyldir að hlýða fyrirmælum þeirra.

22. gr.

Réttarstjóri skal skipa menn til þess að líta eftir því svo vel sem unnt er, að fé misdragist ekki.

23. gr.

Rétt er hreppsnefnd að setja um það ákvæði í leitarseðil, ef hún telur þess þörf, hversu marga menn hver fjáreigandi skuli leggja til í réttina, og má enginn, sem skyldur er að gegna réttarstörfum, fara, fyrr en sundurdrætti er lokið, nema réttarstjóri leyfi. Ef einhver fjáreigandi utansveitar eða innan, leggur svo illa til réttarstarfa, að töf verði að, er réttarstjóra heimilt að ráða menn á hans kostnað til þess að draga fé hans.

24. gr.

Eginn má marka kindur í lögréttum, nema með samþykki réttarstjóra og undir umsjón hans.

25. gr.

Réttarbónda skal árlega gjalda réttartoll úr sveitarsjóði eftir samkomulagi við hreppsnefnd eða mati óvilhallra manna.

26. gr.

Óskilafé er það fé, sem enginn finnst eigandi að, svo og ómerkingar allir, sem ær helga sér ekki, og mýetið fé.

27. gr.

Réttarstjóri skal annast um, að ómerkingar séu dregnir í einn dilk, jafnóðum og þeir finnast í rétt, og skal, áður en réttarhaldinu er lokið, láta lambsmæður helga sér dilka sína undir umsjón hans. Þá ómerkinga, sem lambsmæður helga sér ekki samkv. framansögðu, og mýetið fé skal þegar selja, að afloknu réttarhaldi, og rennur andvirðið í hlutaðeigandi sveitarsjóð.

32

15. febr.

28. gr.

Annað óskilafé en um ræðir í 26. gr. skal þegar í stað skoða og senda nákvæma lýsingu af því í næstu hreppa á alla vegu svo fljótt sem unnt er. Finnist ekki eigendur innan þriggja sólarhringa, eftir að lýsing var send, skal hreppsstjóri selja féð á uppboði eða ráðstafa því til innlags í verðlanir á sérstakan reikning eftir mörkum í samráði við hreppsnefnd.

Meðan á lýsingarfresti stendur, skal hreppsnefnd sjá um örugga geymslu á óskilafénu, og er hver búandi skyldur til að hafa geymsluna á hendi þrjú ár í röð, ef hreppsnefnd krefst þess og honum er það unnt. Gæzlukaup skal vera 30 aurar fyrir hverja kind um sólarhring eða eftir samkomulagi.

29. gr.

Skylt er hverjum manni að greiða sem bezt fyrir fé annarra. Þar til heyrir að reka heimtufé bæ frá bæ úr fyrstu og annarri leit. Hver, sem gerir sig sekan um skeytingarleysi eða illa meðferð á heimtufé, meðal annars með því að svelta það inni, reka það óþyrmilega eða týna því, skal kærður til hegningar. Skylt er hverjum þeim manni, sem rekur eða lætur reka fjárhópa frá réttum, að hafa nægilegan mannafla við fjárreksturinn. Réttarstjóri skal jafnan hafa mann á undan fjárhópnum til að fyrirbyggja, að annað fé geti komið saman við reksturinn, sem gæti valdið óþægindum eða flækingi, og ber hann fulla ábyrgð á, ef út af er brugðið. Hreppsnefnd hefur vald til að ákveða mannfjölda við slíka fjárrekstra, ef þurfa þykir.

30. gr.

Fjallafé, sem finnst, eftir að óskilafé hefur verið selt, skal reka til hreppsnefndaroddvita, er lætur reka það til eiganda, ef hann ekki er langt í burtu, ella selja það við opinbert uppboð. Allan kostnað af þessu greiðir eigandi fjárins, áður en það er afhent. Þó getur finnandi rekið slíkt fé til eiganda eða gætt þess, allt á hans kostnað, ef slíkt yrði talið haganlegra.

31. gr.

Lýsing á óskilafé því, er við uppboð hefur verið selt og eigendur þekkjast eigi að, skal í lok hvers árs sendast oddvita sýslunefndar, og skal hann síðan auglýsa í Lögbirtingablaði allt það óskilafé, sem það ár hefur verið selt í sýslunni, með mörkum þess og öðrum einkennum. Hver sá, sem sannar eignarrétt sinn að hinu seldá fé, skal fá andvirði hins selda óskilafjár, að frádregnum öllum kostnaði, ef hann gefur sig fram fyrir lok septembermánaðar næst á eftir.

VI. KAFLI

Um smalanir.

32. gr.

Mánudaginn í 11. viku sumars skal á vori hverju í öllum hreppum sýslunnar fara fram almenn smölun á sauðfé til rúningar. Skal þá ábúandi hverrar jarðar leita vandlega heimaland sitt og hirða allt órúið fé, er í því kann að finnast, og koma öllu afbæjarfé í skilarekstrum áleiðis til eigenda, ella rýja órúið fé og skila eigendum ullinni og marka ómörkuð lömb undir mark eiganda. Auk þess er hreppsnefndum heimilt að fyrirskipa fleiri smalanir á vori á þeim tíma, er henni þykir henta. Heimilt er hreppsnefnd, ef henni þykir ástæða til, að haga aðalvorsmölun eftir fyrirmælum IV. kafla reglugerðar þessarar, eftir því sem við getur átt.

VII. KAFLI

Um ótamin hross.

32

15. febr.

33. gr.

Hrossaeigendum er skylt að hafa greinilegt cyrnamark á öllum hrossum, veturgömlum og eldri, þeim er sjálfala ganga.

34. gr.

Skyldur er hver maður að koma öllum ótömdum hrossum sínum á afrétt eða til fjalls svo snemma á vori hverju sem hreppsnefnd álitur óhætt og nauðsynlegt, og er engum heimilt að hafa hross þessi í heimahögum, frá því er þau eiga að rekast, og til rétta á hausti, nema hlutaðeigandi hreppsnefnd telji ómögulegt að fá handa þeim fjallland fyrir sanngjarna borgun eða heimalandi hrossaeiganda sé svo háttað, að hann geti haft þau heima, öðrum að skaðlausu.

35. gr.

Öllum ótömdum hrossum skal smala til réttar í annarri leit. Hross þau, sem eftir verða, þegar sundurdrætti er lokið, skal fara með sem óskilafé, sbr. 28. gr. Þá skulu þau seld með 3 vikna auglýsingarfresti fyrir söludag, og innlausnarfrestur skal vera 6 vikur eftir söludag. Hross eru ekki í ábyrgð kaupanda, fyrr en innlausnarfrestur er liðinn.

Gæzlukostnaður fyrir hvert hross má ekki fara fram úr 1 krónu um sólarhring, nema hrossin komi í hús og sé gefið hey.

VIII. KAFLI

Almenn ákvæði.

36. gr.

Brot gegn ákvæðum reglugerðar þessarar varða 5—500 króna sektum, er renni í sveitarsjóð þess hrepps, sem brot er framið í.

37. gr.

Mál, sem rísa út af brotum gegn ákvæðum reglugerðarinnar, skulu sæta meðferð almennra lögreglumála.

38. gr.

Með reglugerð þessari er úr gildi numin reglugerð fyrir Strandasýslu um refaeyðingar, notkun uppreksturslands, fjallskil, réttarhöld o. fl., nr. 73 8. ágúst 1921, og reglugerð um breyting á þeirri reglugerð, nr. 106 28. okt. 1932.

Reglugerð þessi, sem sýslunefnd Strandasýslu hefur samið og samþykkt, staðfestist hér með samkvæmt 41. gr. sveitarstjórnarlaga nr. 12 31. maí 1927, til þess að öðlast þegar gildi og birtist til eftirbreytni öllum þeim, sem hlut eiga að máli.

Atvinnu- og samgöngumálaráðuneytið, 15. febrúar 1946.

Pétur Magnússon.

Páll Pálmason.